

Victor Serge

Anarkisterna och den ryska revolutionen

Juli-augusti 1920

Förord

Denna studie – som är alltför summarisk och schematisk – skrevs 1920 under stor brådska efter långa och livliga diskussioner med militanter som kommit till Ryssland för Kommunistiska internationalens andra kongress, i synnerhet med kamraterna Lepetit, Vergeat, Pestaña och Armando Borghi. Jag är säker på att alla dessa kamrater mer eller mindre var överens med mig om hela den uppsättning idéer som presenteras nedan. Sedan dess har andra, men inte lika kända, frihetliga socialister från Frankrike och Spanien som besökt det röda Ryssland haft tillfälle att ge sitt godkännande. I så hög grad att det nu tycks mig vara en allmän princip: utländska anarkister som kommer till Ryssland, framför allt de som är aktiva i arbetarrörelsen i sina hemländer, godtar genast den revolutionära diktaturens princip och accepterar konsekvenserna.

Vad beträffar de ryska anarkisterna har så vitt jag vet flera välkända militanter också godtagit denna princip: speciellt den anarkosyndikalistiska kamraten Grossman-Rosjtjin från *Golos Truda* (Arbetets röst), Gordin, en anarko-universalist och Perkus, en rysk anarkist som återvänt från Amerika. Det finns ingen anledning att här nämna de som faktiskt gått med i det ryska kommunistpartiet.

Sedan dessa sidor skrevs har de enorma storslagna erfarenheterna av den moderna tidens första sociala revolution fortsatt att utvecklas med orubblig logik. Idag bevittnar vi tragedin i en social revolution som stängs inne bakom nationella gränser genom de europeiska folkens passivitet inför intelligenta och välbeväpnade reaktionära krafter. Den håller på att kvävas och reduceras till att vinna tid mot den yttre och inre fienden. Vi har sett många misstag begås, många felaktigheter avslöjas och ur frihetlig synvinkel har många dyrbara sanningar bekräftats. Det tycks mig som att frihetligt tänkande återigen går stärkt ur ytterligare ett års erfarenheter – under förutsättning att vi efter att ha omvärderat traditionella idéer, är villiga att se på sakerna utifrån en historisk realism¹ – ta hänsyn till massornas behov och det internationella ekonomiska och psykologiska livets viktigaste faktorer, vars utveckling är mer beroende av aktuella händelser än av våra drömmar och ambitioner.

Den reform av anarkismen som jag skulle vilja förespråka är, i korthet, följande: i stället för att vara en subjektiv doktrin som är alltför orubblig och i många avseenden sannerligen utopisk, bör den återföras till klasskampens verklighet och dess praktiska behov, utan att för den skull förlora något av sitt etiska värde för individen eller för den sociala rörelsen (snarare bör det vara tvärt om!). Den måste upphöra att vara små sekteristiska gruppers exklusiva egendom och i stället bidra till bredden och rikedomerna i den breda arbetarrörelse som är förutbestämd att genomföra en social omvandling genom kommunismens nödvändiga stadium.

Efter ett år av färskas erfarenheter, bör åtskilliga saker fogas till detta arbete som är alltför kort och summariskt. Men eftersom jag inte kan ändra det, riktar jag det till kamraterna som det står. I sin allmänna översikt förefaller det mig vara sannare och exaktare än för ett år sedan; eftersom det är allt mer aktuellt i och med att ett antal

¹ Denna utmärkta term har jag lånat av kamrat Amédée Dunois, som i sin studie *Marxisme et liberté* föredrar den framför "historisk materialism".

anarkistiska militanter i flera länder tror sig vara tvungna att inta en starkt fientlig hållning gentemot den proletära diktaturen i Ryssland, och som därmed i allmänhet avslöjar en brist på erfarenhet och tillgivenhet för en tradition som är fylld av faror. De elementära sanningar som här fastställs är därför väl värda att upprepa: vi måste ge upphov till den nya anarkism som i de kommande revolutionära striderna, istället för att komplicera situationerna och förvärpa revolutionens inre omvälvningar, kommer att bidra till att höja, förädla och upplysa framtidens kommunistiska anda.

Den frihetliga rörelsen utomlands måste undvika att upprepa den ryska anarkismens katastrof, som blev så passerad av händelserna, så oförmögen att höja sig till deras nivå, trots de goda resurser man kunde räkna med.

Slutligen måste vi be alla anarkister att vara beredda att sansat, utan fördomar och utan dogmatism, diskutera den ryska revolutionens erfarenheter. Och vi ber dem att inte godta den illvilliga ”kritik” (om den nu förtjänar det namnet!) som den borgerliga pressen i både den gamla och nya världen oupphörligt har riktat mot initiativtagarna till den första sociala revolutionen. De får inte glömma att nederlaget för en revolution för vars framgång människor gjort allt som stod i mänsklig makt (människor som i likhet med alla människor inte går fria från misstag eller skuld) skulle vara en fruktansvärd katastrof för hela mänskligheten, en katastrof som i betydande utsträckning kan skyllas på de revolutionärer som, genom sin trångsynta sekterism, hjälpt till att splittra och demoralisera arbetarklassens avantgarde i en tid av största fara.

Petrograd 5 juni 1921

Behovet att revidera våra idéer

Efter erfarenheterna av krig och revolution kan inte den revolutionära ideologin, oavsett om den är socialistisk, syndikalistisk eller anarkistisk, längre begränsa sig till gamla formler, lika lite som vi kan begränsa oss till gamla propaganda- och handlingsmönster i den period med storskaliga strider som vi nu gått in i. De intellektuella och pacifisternas bankrutt, de parlamentariska socialistpartiernas bankrutt, det byråkratiska fackliga arbetets bankrutt och även bankrutten för anarkistiskt agerande – som i det stora hela var mer eller mindre försumbart, medan vissa anarkistiska militanter också tappade sin klara förståelse av saker och ting. Sådant är bokslutet över kriget ur en revolutionär synvinkel. Kriget bekräftade inte desto mindre på ett tragiskt sätt alla våra förutsägelser. Vi behövde inte se världen i den stora dårskapens grepp för att veta mot vilka katastrofer det gamla samhället baserat på kapital och auktoritet ledde sina underdåniga massor. Och därmed gick de väsentliga idéerna stärkta ur den katastrof i vilken så många människor och organisationer gick under. I synnerhet som den sociala revolutionen, som var segerrik i Ryssland, tillfälligt undertrycktes i centrala Europa, och var på väg att tända södra Europa – Spanien, Italien, Balkan – under de tre senaste åren har visat den verkliga kraften hos idéer som i går inte var mycket mer än idéer.

Således har inte en enda av de föreställningar, inte ett enda ord som vi använde före kriget och revolutionen upphört att vara nödvändiga för oss: ett antal av de som vid den tiden bara var ord hänvisar tvärtom nu till *realiteter*; men inte ett enda av dem kan användas på exakt samma sätt som tidigare. Vi är medvetna om att alla ord, alla begrepp, i viss mening fått en ny innebörd. Det är ett uppenbart faktum. Om man bara för ett ögonblick betraktar idéerna om direkt aktion, generalstrejken och kommunism som de uppfattades 1914 och 1920 kommer du att inse hur mycket de har utvecklats!

Och vi kommer också att bli förvånade över hur svårt det är för människorna, till och med militanterna, som ändå står i spetsen för massorna, har att ta till sig ett så uppenbart faktum. Utifrån en känsla av tradition, utifrån rutiner, egenintresse, tröghet, oförmåga att skilja på ord (de gamla orden) och saker, beklaglig brist på sinne för realiteter, är det en del som återgår till gårdagens begrepp och nöjer sig med att upprepa dem. Det finns revolutionärer som, under dessa storartade och förfärliga år, inte har glömt något eller lärt sig något. Det förfärliga är att de under dessa omständigheter inte kan göra mer än i det förflutna.

Om vi vill ta oss ur den stagnation som den revolutionära rörelsen i många länder trampar runt i, för att ur den dra fram alla aktiva krafter som den innehåller, för att förstå nuet och fullfölja vår uppgift, förefaller det mig som om varje militant står inför en ofrånkomlig plikt:

Efter krigets och revolutionens erfarenheter måste vi inleda en fullständig och systematisk omvärdering av alla våra idéer. Vi får inte vara rädda för att lägga en vanvördig hand på gamla dogmer som är djupt respekterade. Vi får inte vara rädda för att avvika från de etablerade vägar som verkade så säkra – och som lett oss till ödesdigra återvändsgränder. Men med en klar förståelse för vad vi vill och vad vi är kan vi ta itu med verkligheten, undersöka den lugnt och beslutsamt, för att förstå den, dra våra slutsatser och handla.

Historiens nya realitet

Det nya i vår tids samhällshistoria är att den första sociala – och socialistiska – revolutionen ägde rum i Ryssland 1917. Den besuttna klassen exproprierades av de utsugnas klass som inget ägde. Den borgerliga staten krossades. De gamla samhällliga hierarkierna störtade samman. En ny ordning började födas, vars principer är: kollektivt ägande av produktionsmedlen, kravet att alla medborgare ska arbeta, avskaffandet av konkurrensen mellan företagen i samhället.

Det utgör en ny startpunkt för världshistorien. Från det ögonblick då oktoberrevolutionens seger på gatorna i Petrograd och Moskva lade grunden (förvisso med lidande och fattigdom, med användning av våld, men det var oundvikligt) för ett nytt samhälle, skulle alla händelser få en ny innebörd och en ny inriktning, eftersom en social revolution inte är begränsad till ett område. Sovjetmaktens seger i Petrograd och Moskva fick marken att skälva i Washington, Paris, Tokyo och alla världens storstäder. Oräknliga ekonomiska, ideologiska och moraliska band binder samman människor från jordens alla hörn: och maningen, med sitt ursprung i Ryssland, till de djupast liggande intressena, de fattigas klassintressen, kan inte undgå att få ett väldigt genljud. Och den revolutionära vågen sprider sig från Vladivostok till Berlin, där Liebknecht dog, till München, där Landauer och Léviné dog, till Budapest, till Ruhr, Köln, Florens, Turin, Milano! Kan den hejdas vid Rhens stränder? Det vore galenskap att tro det. Revolutioner har aldrig respekterat gränser. Men de följer sin egen tidsplan: om vi kan vara säkra på att de inte kommer att avstanna förrän de rört sig över hela världen, kan vi inte förutsäga hur många år eller generationer de behöver för att utföra sitt arbete. Den stora revolution som gjorde slut på medeltiden och öppnade den moderna tiden, reformationen – som slog fast den religiösa friheten mot de korrupta och förstelnade

katolska dogmerna – ödelade Europa under mer än ett sekel och ledde genom en av sina sidoeffekter till grundandet av Förenta Staterna.²

Den ryska revolutionens seger inleder likaså utan tvivel ett revolutionärt århundrade. Med tanke på det ömsesidiga beroendet mellan alla civiliserade länder, är det inte möjligt för två olika samhällsorganisationer att existera sida vid sida i länder som gränsar till varandra, det ena grundat på privat egendom, det andra på kollektivt ägande av produktionsmedlen. Den kapitalistiska imperialismen och kommunismen kan inte samexistera. En av dem måste utplåna den andra. Men det kapitalistiska samhället, som nått det absurda slutstadiet av sin utveckling, då det kulminerar i krig och sammanbrott på grund av sina inre motsättningar, bär inom sig de krafter som är förutbestämda att störta det. Det är slaget i stycken av den stora slakt som just gav upphov till revolutionen och är det dömt till undergång. Vi kan med säkerhet fastslå att en samhällsomvandling i Europa och Amerika nu bara är en fråga om år, eller som mest decennier. Existensen av en revolutionär republik skapar dessutom överallt psykologiska förutsättningar som är utomordentligt gynnsamma för massornas revolt. Genom de legendsusade egenskaper den redan uppvisar, genom den entusiasm den väcker, genom exemplet i dess heroism och förmåga att uthärda lidande, är Ryssland en outsläcktlig hård för revolutionär energi. Revolutionen förkroppsligar framtiden, det förflutna har inget att sätta emot, eftersom kanoner uppenbarligen inte längre är tillräckliga för att döda den oerhörda idealism som fötts i världen. De som kämpade på gatorna i Moskva, Petrograd, Jaroslavl och Vladivostok, de som i dag kämpar på Sovjetrysslands olika fronter, de som utför revolutionens enklaste, tristaste, farligaste – och ibland sämsta – uppgifter, de som offerar sig där, de arbetar därigenom för hela mänskligheten och för hela framtiden. När deras liv står på spel, står mänsklighetens framtid på spel.

Den ryska revolutionen öppnar en ny epok. Den är bara första fasen i den stora revolution som kommer att omvandla den civiliserade världen. Dess återverkningar kommer att fortsätta i årtionden, eftersom den rör sig mot en radikal omvandling av de ekonomiska och moraliska villkoren för världens folk.

Detta är en sanning av stor betydelse och som i dag utan tvivel verkar etablerad.

En definition av bolsjevismen

Den sociala revolutionen i Ryssland, som den nu är – och överallt annars där den inletts – är i stor utsträckning bolsjevismens verk.

I likhet med alla historiska bedömningar är också denna till viss del orättvis. Genom att formulera den på detta sätt, förefaller vi vägra att erkänna de oerhörda och storartade insatserna av alla de som före bolsjevismens tid *faktiskt praktiserade* revolution: socialrevolutionära propagandister och terrorister, vars mod var okuvligt, anarkister och mensjeviker som inga förföljelser kunde stoppa. När vi så småningom skriver om denna oroliga tids historia, måste rättvisa ges åt alla. Under tiden belönar livet bara de som lyckats. Att överleva och segra är de stora dygderna. Och alla andra befanns för lätta eller slog in på fel väg i sista ögonblicket; bolsjevikerna var de som *vågade*. Och det är allt som räknas.

Det är välkänt att det ryska ordet *bolsjevik* helt enkelt betyder ”de som är i majoritet”. Inom det marxistiska socialdemokratiska partiet, som innehöll Plechanov och Martov,

² Det tog den franska revolutionen ett halvt århundrade att erövra sinnen – efter att ha erövat Europa med vapnets makt – och den återuppväcktes från 1848 i form av egalitär, frihetlig och broderlig socialism.

var bolsjevikerna, anhängarna av revolutionär oförsonlighet, i majoritet. Ända till den ryska revolutionen förblev de relativt obemärkta. Det var efter tsarismens fall som de framträdde och som deras paroller vann massornas entusiasm.

I verkligheten var det en ny rörelse, även om dess ihärdiga pionjärer funnits i många år. Den var följden av att socialismen utvecklades åt vänster. Den spelade en framträdande roll i Zimmerwald och Kienthal.* Förtalad och förrådd av opportunisterna, av parlamentarikerna och de moderata, blev den socialism som uttryckte de medvetna strävandena hos en militant elit, och massornas ännu vaga strävanden, upprorisk, aktiv, otålig, dominerande; och den började tala ett språk som dittills inga andra än anarkisterna använt.

Det är ingen dålig sak att erinra sig detta faktum. Ända till oktoberrevolutionen och en tid därefter var det bara anarkisterna som kallade sig kommunister och som förklarade sig vara klart fientliga mot statsmakten. Socialismens officiella propagandister nämnde aldrig de passager hos Marx och Engels som tog upp statens fördärlighet och nödvändigheten av att den försvinner. Lenin, Zinovjev och Bucharin förnyade, genom att förklara att kommunismens idéer och staten var oförenliga, den revolutionära socialismens tradition, vilken, fram till den anmärkningsvärda framgången för deras propaganda, bara hade förts fram av olika anarkistiska strömningar. Före bolsjevismen var det bara anarkisterna som avvisade borgerlig demokrati och patriotism. De förespråkade ensamma revolution, det vill säga det omedelbara exproprierandet av den besuttna klassen (se Kropotkins *Erövringen av brödet*). Bara de erkände öppet nödvändigheten av att använda våld och terrorismens princip,³ och det fanns goda skäl till att ryska bolsjevikerna och anarkister mellan de två revolutionerna i februari och oktober 1917, samarbetade på ett broderligt sätt. Under de avgörande dagarna i juli och oktober tog båda initiativ till handling.

Under oktoberrevolutionen sammanföll ord och handling för första gången. Det man så ofta talat om genomfördes i praktiken. *Enheten mellan tanke och handling gav bolsjevismen dess ursprungliga styrka*; utan att gå in på doktrinära frågor, kan vi definiera bolsjevismen *som en rörelse till vänster om socialismen – vilket förde den närmare anarkismen – inspirerad av viljan att omedelbart genomföra revolutionen.*

Viljan till revolution: bolsjevismens kärna kan sammanfattas med dessa tre ord.

Lärdomarna av revolutionen

Fram till den nuvarande perioden var det möjligt att idealisera revolutionen eller, vilket är värre, tala om den utan att tro på den. Det är inte längre möjligt. Den genomförs inför våra ögon i hälften av Europa, och den är nära förestående i den andra. För att bli något mer än drömmare och metafysiker måste militanterna i fortsättningen föreställa sig den som den är. Det är en storartad lärdom: Under ett sekel hade vi mer eller mindre lyckats glömma franska revolutionens lärdomar. Den ryska revolutionen återkallar dem och tillhandahåller ett kraftfullt fullbordande av dem. Vad är då en revolution och vilken ny lag förser den oss med?

För det första är den aldrig den episka festival som historikerna lovade oss, vilka i sanning snarare var poeter än historiker. Det är en storm i vilken ingen skonans, som rycker upp de starkaste med rötterna och där det oförutsedda triumferar. För dem som

* Zimmerwald – september 1915 – och Kienthal – april 1916 – internationella konferenser organiserade av socialister som var motståndare till första världskriget. ö.a

³ Det är inte många böcker som är så användbara för att förstå av den ryska revolutionens fruktansvärda nödvändigheter som Kropotkins *Franska revolutionen 1789-1793*.

genomför den är det en hård och farlig uppgift, ibland en smutsig uppgift för vilken man måste bära knälånga stövlar och kavla upp ärmarna, och inte vara rädd för saker och ting som kan göra dig illamående. Jorden måste rensas från den gamla världens sönderfall. Smutsen måste tas bort med spadtag, och i den smutsen finns det en hel del blod. All den egoism, underdånighet, feghet och dumhet som finns i det mänskliga odjurets kärna kommer att då och då blottläggas. Och ingen storartad uppoffring, ärorik seger eller stoisk idealism i de bästas hjärtan kan utplåna denna uppvisning av den tidigare mänsklighetens svagheter hos dem som blir vittne till den.

Revolutionen är obeveklig. Obeveklig genom de umbäranden och prövningar som den påtvingar alla, vilket i första hand innebär de svagaste. Den första oundvikliga konsekvensen av inbördeskrig är alltid ett avbrott i produktionen. Arbetskraften överförs från sin fredliga sysselsättning och förlösas på slagfälten. I verkstäder, på byggarbetsplatser, i fabriker, där lönearbetets gamla disciplin har försvunnit och den nya mentaliteten ännu inte har etablerats, kommer en djupgående moralisk förvirring naturligtvis att vara omfattande. Till detta kommer oordningen inom transporterna, den skada som spekulatören orsakar och de överdrifter som begås av människor som fiskar i grumligt vatten. Revolutionen är obeveklig mot de besegrade som sönderfaller i två grupper: å ena sidan försvararna av den gamla regimen som bara terrorn slutligen kan utplåna; å den andra desorienterade, tvekande och sentimentala revolutionärer. De senare finner sig ibland, ofta som ett resultat av en snäv partimentalitet, oförmåga att anpassa sig till stundens fruktansvärda krav, moraliska skrupler inför kampens akuta behov, vid sidan av handlingen, och kan ändå skatta sig lyckliga om inte ödets ironi omvandlar dem från gårdagens befriare till dagens kontrarevolutionärer.

Denna uppfattning om revolutionen som en realitet, ett hårt och obevekligt arbete, i motsats till revolutionens myt, är för militanterna den främsta och en av de viktigaste psykologiska landvinningarna under de år som just förflutit. Det är sådan som den är, med alla dess skräckinjagande konsekvenser, alla de risker som den medför och de offer som den nödvändiggör, som vi måste vilja revolutionen, därför att den är oundviklig och nödvändig; därför att den är förutsättningen för mänsklighetens efterföljande utveckling – för mänsklighetens stora pånyttfödelse.

Den teoretiska erfarenhet som vunnits ur dagens revolutioner tvingar oss också att godta flera andra begrepp:

1: Proletariatets diktatur

Revolution innebär våld. Allt våld är diktatoriskt. Allt våld påtvingar en viljas makt genom att knäcka motstånd. I och med att det är exproprieringen av den besuttna klassen som står på spel, kan det revolutionära våld som måste genomföra den uppgiften bara vara våldet från den klass som inget äger, det vill säga proletariatets mest medvetna minoritet.

Proletariatet har stärkts och härdats i de stora industricentras revolutionära smältdegel, härdats i upprepade ekonomiska strider, fallit offer för kris och arbetslöshet, bevittnat den skriande orättvisa som låter samma städer rymma parasiternas palats och arbetarnas slum, vars elit har blivit klart medveten om sina uppgifter och skyldigheter, är avgjort (till skillnad från de inskränkta, konservativa bönderna, inriktade på snäva intressen och ofta religiösa), och följaktligen den enda klass vars våld kan göra slut på det sociala kriget.

Jag medger att jag inte kan begripa hur någon kan vara revolutionär (förutom på ett rent individualistiskt vis) utan att inse nödvändigheten av proletarietets diktatur.

Det har i historien aldrig funnits någon revolution utan revolutionär diktatur. Aldrig. Cromwells England hade rundhuvudenas diktatur. Frankrike mellan 1789 och 1793 hade först Pariskommunens diktatur och därefter jakobinernas. Från den dag då arbetarmilitanter från olika tendenser, genom att leda massorna, störtar bourgeoisens makt, kommer de, även om de är frihetliga socialister, att omedelbart tvingas organisera förnödenheter för de stora städerna, inre och yttre försvar mot kontrarevolutionen, kort sagt, alla ett modernt samhälles komplicerade mekanismer. Och de kommer inte att kunna förlita sig på samvetet, den goda viljan eller beslutsamheten hos de som de har att göra med, eftersom de massor som följer dem eller omger dem kommer att vara snedvridna av den gamla regimen, relativt obildade, ofta omedvetna, slitna mellan känslor och instinkter som ärvts från det förgångna.

Om de inte vill dö, det vill säga med risk för att omedelbart dödas av segern för en reaktionär diktatur, måste revolutionärerna utan fördröjning anamma diktaturen.

2: Sovjeter eller arbetarråd

I själva verket spelar det ingen roll vilket ord som används. Sovjeterna i Ryssland bildades spontant under februarirevolutionens första dagar. På andra håll kommer de kanske att bildas på ett annat sätt. Men det förblir inte desto mindre sant att de råd, som från det sociala krigets allra första timmar, fritt bildats av de revolutionära arbetarnas företrädare kommer att utgöra de enda organ som har den moraliska och materiella auktoritet som krävs för att leda produktionen och ta ansvar för åtgärder.

Detta är desto mer sant eftersom revolutionen nödvändigtvis görs mot det borgerliga parlamentet, och detta kan i praktiken bara ersättas av principen om arbetarråd som enbart består av representanter för en klass.

3: Terror

Det har aldrig funnits någon revolution utan terror. I de båda stora erfarenheter som vi känner till, kan man se hur just de orsaker som gör terrorn nödvändig föds och växer. I Frankrike från år 1791 till 1792 var det adelns, prästernas, spekulanternas och svindlarnas ändlösa konspirationer. Det var upproret i Vendée, revolter i Lyon, Toulon, Marseille och Mende. Det var emigranter som från Koblenz och London organiserade utländsk intervention. Det var monarkiernas arméer som slutit sig samman i den kontrarevolutionära europeiska koalition som korsade den unga republikens gränser. Dessa orsaker framkallade en känsla av panik hos en del, en beslutsam, skoningslös, rasande stämning hos andra. En kungs huvud kastades i ansiktet på Europa, giljotinen restes på Place de la République, misstänkta greps i tusental och de förfärliga septembermassakrerna genomfördes. Ingen önskade denna följd av orsak och verkan; ingen hade kunnat undvika dess logik.

Från 1917 till 1919 kunde samma orsaker – likheten är slående – inte undgå att framkalla samma effekter i det röda Ryssland. Det vi ser är uppenbarligen en allmän lag för revolutioners utveckling. Vi behöver bara erinra oss omständigheterna: det revolutionära Ryssland skyggade inför behovet att utgjuta blod så länge det var möjligt. Men när det ständiga inhemska konspirerandet tog sig uttryck i upproret i Jaroslavl, mordet på Urtskij i Petrograd, mordförsöket mot Lenin i Moskva, när regionen Ural som

ockuperades av tjeckoslovakerna blev ett nytt Vendée, när de ryska kontrarevolutionära emigranterna började organisera väpnad intervention från Paris och London, medan deras gäng förhärjade Donregionen, när det vita Finland hade avrättat elva tusen besegrade kommunister – då blev det nödvändigt att använda röd terror.

Det var nödvändigt om man inte ville gå under. Minsta tecken på svaghet kunde ha medfört nederlag. Och nederlag innebar vit terror, hundra gånger grymmare än röd terror. I Paris 1871 dödade Versailles styrkor på två veckor tre gånger så många som den röda terrorns offer i det väldiga Ryssland under tre års revolution. I Finland, Bayern och Ungern har reaktionen just visat att den inte drar sig för något.

4: Det oundvikliga i revolutionärt försvarskrig

Skillnader i kultur, ekonomisk utveckling, finansiellt läge och så vidare, gör det mycket osannolikt att revolutionen kommer att inträffa alldeles samtidigt i flera stora länder som är grannar med varandra. Den revolution som bryter ut och segrar i ett land kommer således omedelbart att ställas inför en koalition av alla grannstater i vilket det gamla systemet fortfarande överlever. På samma sätt som adelns och monarkernas Europa slöt sig samman mot den franska republiken, har det kapitalistiska Europa (till vilket också USA och Japan – en betydande utveckling – fogat sina krafter) nu gått samman mot det kommunistiska Sovjetryssland. Clemenceau har med glans spelat den roll som en gång spelades av Pitt.

Det är viktigt att svara på detta behov av revolutionärt försvar, liksom nödvändigheten av terror och diktatur, *med livet som insats*. Revolutionens bistra verklighet är att halvmesyrrer och halvsegrar inte är möjliga, och att seger innebär *liv*, medan nederlag innebär *död*.

5: Nödvändigheten av starka revolutionära organisationer

Det var tack vare jakobinklubbarnas anmärkningsvärda organisering som det revolutionära Frankrike framgångsrikt kunde stå emot de europeiska monarkiernas koalition. Revolutionens krav hade, som i fallet med det kommunistiska partiet i Ryssland, lett till att det i Paris och ute i provinserna uppstod klubbar, som med en bättre organisering utan tvekan hade kunnat kontrollera den militära och borgerliga reaktionen. Det är dessutom mer än naivt att tro att man kan besegra den kapitalistiska staten utan starka och flexibla organisationer för strid, utan en hel apparat för strid – publikationer, ekonomiska insatser, illegala aktioner, terrorism, osv. Den revolutionära energin, som är mångsidig och varierad till sin natur, måste vara organiserad, koncentrerad, sammanhållen och medveten i strid.

Anarkisterna och revolutionens erfarenheter

Dessa punkter utgör, tror jag, lärdomarna av den ryska revolutionen. Detta är de problem som anarkisterna har en plikt att ta itu med på ett fördomsfritt sätt. I annat fall kommer de – som anarkister – inte att spela någon nämnvärd roll i de händelser som utspelas, och det skulle för deras del vara ett bedrövligt sätt att avsäga sig ansvaret.

Det här är en viktig fråga. Den angår nämligen inte bara de som kallar sig ”anarkister”. Den angår alla revolutionärer som älskar friheten, och som genomsyras av den fria kritikens och undersökningens anda som är den anarkistiska psykologins kännetecken: alla som inte är dogmatiska, alla som tror på nödvändigheten av att ha en egen uppfattning, av att följa sitt samvete i kampen och inte förlita sig på något annat än sitt

samvete; alla de som anser att det slutgiltiga målet för alla revolutionära ansträngningar inte kan vara något annat än förverkligandet av ett samhälle med fria arbetare där människans individualitet slutligen kommer att kunna utvecklas helt och fullt. För alla som tänker och känner på det sättet, oavsett hur vagt det kan vara, är, oavsett vad de kallar sig, anarkister utan att inse det.

Det förefaller mig nu att vi anarkister antingen måste godta eller förkasta i sin helhet de förutsättningar som krävs för den sociala revolutionen: proletariats diktatur, principen om sovjeter, revolutionär terror, försvar av revolutionen, starka organisationer.

Man kan inte ta bort något ur denna helhet utan att allt störtar samman. Sådan är revolutionen. Det är ett faktum. Den är inte det vi drömt om eller det vi ville att den skulle vara. Här är den. Är ni mot den – eller med den? Frågan ställs på detta brutala sätt.

För de som helt förlitar sig på utbildning, på massornas utveckling, och som tror att denna utbildning, denna utveckling kan gå i frihetlig riktning inom det kapitalistiska systemet, är frågan avgjord. De förväntar sig inget av våld, de är emot revolutionen. Det innebär att den kommer att sopa bort dem mot deras vilja, och utan att de velat förstå den. Jag vet att det går att försvara en sådan inställning. Men det misstag den bygger på förefaller mig alltför uppenbart för att det ska vara värt ansträngningen att tillbakavisa den, och detta sätt att ställa sig vid sidan av de största händelserna i historien kommer aldrig att tilltala vare sig massorna eller energiska individer.

De flesta anarkister kommer mot sin vilja att vara med revolutionen. I själva verket kommer de överallt, precis som i Ryssland, att vara de första att utsätta sig för faror. Men det är en sak att kämpa, en annan att tänka, att utöva inflytande, att upplysa andras sinnen. De kommer att bli befunda för lätta i den senare uppgiften om de inte medvetet godtar alla revolutionens krav, utan att för den skull överge sin egen idealism.

Efter att under många år ha förespråkade klasskrig, direkt aktion, behovet att använda våld, har anarkister ingen logisk anledning att avvisa proletariats diktatur, ett avgörande uttryck för klasskampen, för direkt aktion, för användningen av våld; deras jobb är tvärtom att ge det liv genom att ingjuta sin anda, att hindra människor från att missbruka ord till förfång för saken, genom att exempelvis insistera att det inte kan existera någon proletär diktatur *utan massornas faktiska och permanenta övervakning* av institutioner och människor. Alla kommunister vet utan tvivel detta, men deras disciplin och vana vid centralisering gör att de som inte är frihetliga blir mindre lämpliga att förorda eller faktiskt utöva denna övervakning.

Jag kan inte se hur man, även ur den mest oförsonliga anarkistiska ståndpunkt, kan göra några allvarligare invändningar mot principen om sovjetmakt. Den förverkligar ju ett minimum av delegering av makten, eftersom sovjetens medlemmar finns kvar bland sina arbetskamrater, de väljs bara för en mycket kort period och mandatet kan när som helst dras tillbaka. Och, kamrater, sovjeterna blir vad ni gör dem till!

Ett antal ryska anarkister har riktat allvarlig kritik mot terrorn, vilken givetvis ingen accepterat med lätt hjärta. Det förblir inte desto mindre sant att de själva ofta tillgripit individuell terrorism. Kan man acceptera individuell terrorism i tider av relativ (mycket relativ, får man erkänna) social fred och ändå avvisa massornas terrorism i tider av inbördeskrig? Hur motvilligt vi än tillgriper den, kan vi undvika att den organiseras och tillämpas systematiskt? Sannerligen inte.

Låt oss nu ställa frågan om revolutionärt försvar. I praktiken har de ryska anarkisterna, som i teorin är mycket splittrade i frågan, överallt löst den genom att ta till vapen, först och främst i de röda gardena, senare i Röda armén. Genom att bilda grupper med

partisaner kämpade de mot Denikin, de bidrog till försvaret av Petrograd mot Judenitj, de göt sitt blod vid sovjetrepublikens alla fronter. Ändå accepterar de flesta av dem i teorin bara gerillakrig eller en armé av frivilliga. En tvetydig ståndpunkt. Var och en som går med på att slåss kan i slutändan vinna. Kan vi besegra den moderna imperialismens arméer med grupper av beväpnade partisaner, grupper av frivilliga? Logiken säger oss att svaret måste vara nej. Erfarenheten är avgörande. Kampens krav har successivt – och framgångsrikt – omvandlat de röda gardena till en armé av frivilliga, sedan till en röd armé, grundad på värnpliktens princip. Machnos anarkistiska skaror kunde inte göra mer än överleva i Ukraina under alla de invasioner som de inte kunde förhindra, och även det var bara möjligt eftersom de också tillgrip tvång för att rekrytera kämpar.

Frågan om revolutionär organisation är sannolikt den som erbjuder anarkisterna de bästa skälen att avgränsa sig. Centralisering eller federalism? Hur är det möjligt att garantera samordning under aktioner och i metod, allt i ett perspektiv med ett mål som ofta är ganska långt borta, och på samma gång stimulera olika gruppers och individers initiativ, och vara på vakt mot byråkrati, mot de som påstår sig vara ofelbara, mot kommittéers diktatoriska nit, mot karriärism? Hur är det möjligt att skapa en disciplin som inte är grundad på passivitet? Detta är frågor som ingen ännu har producerat några tillfredsställande svar på. De är dessutom förbundna med frågor om taktik och principer. Den bolsjevikiska formeln för ”ett starkt centraliserat parti” kan utsättas för åtskillig kritik. Men om vi ser också detta bara som uttryck för oundvikliga och nödvändiga realiteter under revolutionens gång, kommer alla invändningar mot teorin att framstå som synnerligen fruktlösa. Och så är fallet. Jag ska återkomma till denna punkt senare.

De ryska anarkisternas hållning

Vilken inställning hade de ryska anarkisterna inför dessa fakta?

Den varierade från den ena extremen till den andra, i enlighet med de olika tendenserna.

Det har funnits anarkister i Ryssland som varit dödsfiender till bolsjevikpartiet, men som förhöll sig lojala (även om det var med en antydning om fientlighet) eller allierade sig med det, ofta i så hög grad att de faktiskt gick med i partiet.

Under kampen mot Kerenskij's sönderfallande regering genomförde anarkister och bolsjeviker aktioner på ett ömsesidigt sätt. Anarkisterna deltog likaså i julidagarna och i de avgörande striderna i oktober. Efter oktober, och ganska länge, bevarade de en oerhörd autonomi i de stora städerna: de utgjorde, kort sagt, en väpnad republik, som var illa organiserad men mycket stökig, mitt i den stora republik som höll på att födas. I Petrograd och Moskva hade de högkvarter, i palats som de hade erövrat, veritabla fort som var fullspäckade med kulsprutor. Deras generalstab organiserade husundersökningar, gripanden, rekvisitioner, utan någon reglering – och utan att det var möjligt att dra en linje mellan revolutionära handlingar och banditdåd. På samma sätt var det omöjligt att skilja verkliga anarkister från de som fiskade i grumligt vatten och fann det lämpligt att beskriva som anarkist. Vid den tiden var den anarkistiska pressen inflytelserik. De hade dagstidningar i Petrograd, Moskva (*Burevestnik* och *Anarchija*) och på andra håll, bland annat i Kronstadt, där anarkisterna för en tid kontrollerade sovjeten vars publikation i själva verket var deras. Trots åtskilliga misstag, trots avsaknaden av något tydligt program – en förfärlig brist vid en tidpunkt då handling och beslut måste genomföras dagligen – mötte de ofantlig sympati inom arbetarbefolkningen. De var oförmögna att dra fördel av det för att etablera en seriös rörelse, vars startpunkt hade behövt vara utarbetandet av ett praktiskt program. Och deras omfattande agitation avklingade i brist på en klar ideologi, brist på organisering och som resultat av över-

tramp som fick en stor del av befolkningen att vända sig mot den svarta flaggans anhängare. Det slutade med väpnad konflikt med bolsjevikerna, som tillgrep våld för att avvärja anarkisternas fästen.

För alla som vet vilken mängd energi som finns i den anarkistiska rörelsen, är detta ett mycket bittert blad i den ryska revolutionens historia. Men jag kan inte låta bli att undra över om inte existensen, i stora städer som angrips av två imperialistmakter, av en väpnad styrka utan någon kontroll eller disciplin, inte ens av moraliskt slag, som inte lydde något annat än sina egna impulser och med nödvändighet attraherade element som i alla avseenden var tvivelaktiga, skulle, om de tillåtits fortsätta, ha utgjort en mycket stor fara för själva revolutionen. I en sådan situation skulle anarkisterna själva ha varit tvungna att avvärja – om nödvändigt med våld – de andra anarkister som hotade deras liv och vad de uppnått.

Denna konflikt utdelade ett mycket hårt slag mot rörelsen. De misskrediterades, deras stöd klipptes av och skapade en klyfta mellan majoriteten av anarkisterna och det kommunistiska partiet. Sedan dess har rörelsen i stort sett vegeterat, förutom i Ukraina där dess erfarenheter har varit både storslagna och hjärtslitande.⁴

För närvarande har anarkisterna varken press eller organisation, även om det finns anarkistiska militanter i nästan alla städer och varje militär enhet. Meningsskiljaktigheterna bland dem och avsaknaden av ett praktiskt program för handling har mer än alla politiska orsaker avstängt dem från aktiviteter.

För antingen är de mot det kommunistiska partiet, och knuffas därmed mot kontra-revolutionärerna och reduceras till samma vanmakt, eller också är de med partiet, och eftersom de inte har några egna lösningar att föreslå, får de svansa efter – eller ansluta sig. Det är ändå möjligt att urskilja tre tendenser bland dem:

1. De ”hemliga” eller ”underjordiska anarkisterna”, dödsfiender till den kommunistiska diktaturen, som de fördömer för maktmissbruk, dess tjänstemäns överdrivna makt, dess centralisering och det lidande som folket utsatts för till följd av revolutionen. De har förespråkade väpnad kamp mot sovjetmakten och de var ansvariga, som svar på repressionen i Ukraina, för angreppet mot centralkommittén för kommunistiska partiet i Moskva den 25 september 1919, som skadade tjugosex och dödade tio, och som framkallade enhälligt ogillande bland det stora flertalet anarkister. Den organisation som begick detta illdåd verkar ha utplånats helt i den kamp den sedan förde mot den speciella kommissionen för undertryckande av kontrarevolution och sabotage.

2. De som jag kallar centern eftersom de intar en mellanställning mellan de anti-kommunistiska anarkisterna och de som är kommunister (i termens bolsjevikiska mening). De är i särklass majoriteten. Diktaturen, bristen på frihet, maktfullkomlighet av alla slag bedrövar och förbittrar dem ofta. I teorin kritiserar de det kommunistiska partiet för dess auktoritära beteende, dess princip om fullständig centralisering, den vikt

⁴ Episk genom de anarkistiska ”partisaner” som, beväpnade med spjut och påkar, inledde sin upprorsrörelse under den tyska ockupationen, och som senare riktade ett dödligt slag mot Denikin genom att skära av hans kommunikationer och utplåna hans reserver. De kunde inte underkuvas, trots att de varken hade ammunitionsfabriker, vapenreserver, organisering av förnödenheter, sjukvård eller läkare trots att området härjades av epidemier. Den är hjärtskärande på grund av den antisemitism som militanterna som deltog i rörelsen inte förmådde hindra, banditväsendet, grymheten hos de upprorsmän som upphörde att vara revolutionärer och inte blev något annat än fredlösa.

det lägger vid statlig kontroll, dess intolerans. Vid första påseende är deras kritik mycket kraftfull, men så fort man undersöker den djupare, blir den bara tom, eftersom den inte understöds av någon antydning om en lösning.

Principdeklarationen för Anarkisternas förening i Moskva (december 1919) innehåller exempelvis, som *hela sitt politiska program*, följande enkla rader under rubriken ”I politiken”:

Vi slåss för mänsklighetens fullständiga frigörelse, inte för att ersätta en klass herravälde med en annans, utan för att utplåna all auktoritet, all rätt till undertryckande, alla lagar grundade på tvång; vi vill ersätta dem med den spontana ordning som grundas på fritt ingångna överenskommelser.

Den nuvarande staten styrs av en klass – den påtvingade föreningen av individer och grupper – och måste ersättas av individernas fria förening.

Vi kämpar för att utplåna alla av staten påtvingade gränser och inskränkningar. Vi förklarar att hela jorden måste tillhöra alla människor och alla folk!

Detta är förvisso en lysande deklARATION som mycket tydligt sammanfattar idealen för *alla kommunister* (inklusive de som aldrig burit något annat namn än bolsjeviker). Men hur kan detta ideal uppnås, hur kan vi sätta igång och arbeta för det genast, år 1920, mitt i de aktuella händelserna? Att nöja sig med att åberopa idealet på detta sätt innebär att basera propagandan på utopiskt tänkande. Jag är tvungen att medge att Bucharin gjorde det mycket bättre – även om det var mindre poetiskt – i sin *Kommunismens ABCD*, där han beskriver teorin om statens och alla auktoritetens bortvittrande genom de normala funktionerna hos kommunistiska ekonomiska institutioner.

Denna kritiska och utopiska ståndpunkt, som försvagats mycket av det faktum att de som försvarar den nu inte förespråkar någon praktisk handling, är den som intas av Anarkistiska ungdomsfederationen, föreningen i Moskva och de flesta mindre grupper.

Den anarkistiska konfederationen i Ukraina, *Nabat* (”Väckarklockan”), tillhör också centern, men med mer praktiskt sinne och en mycket starkare teori, tack vare en mycket värdefull aktivist, Volin (Eichenbaum). Ett antal kamrater från *Nabat* accepterar arbetarklassens diktatur, men förnekar behovet av en specifik övergångsperiod mellan kapitalism och kommunism. Revolutionen kan inte avstanna; den måste fortsätta ända tills fullständig kommunism upprättats och den kan bara vara frihetlig. Varje försök att grunda en ”kommunistisk stat” halvvägs mellan det gamla systemet och det nya samhället är i deras ögon fördärligt. Revolutionen måste vara världsomfattande. Massornas skaparkraft kommer att spela den avgörande rollen. Allt kommer från massorna, och allt som behövs är att ständigt vädja till dem. Massorna organiserar sig i lokala sovjeter som spontant kommer att sluta sig samman och bilda miliser eller mer exakt grupper av upproriska (så översätter jag det ryska ordet *povstantsi*) vilka har potentialen att grunda en frivillig armé. Det innebär att *Nabat* är oförsonliga motståndare till varje form av centralisering *uppifrån* och militärtjänst som framtvingas av en central auktoritet. I Ukraina har denna ideologi rönt stora framgångar. Om den inte hade kolliderat med storryssarnas marxistiska kommunism förefaller det, om man får tro välunderrättade vittnesmål, att den skulle ha kunnat framkalla positiva resultat, det vill säga en distinkt egen inriktning åt den sociala revolutionen i Ukraina. Nabats konfederation åtnjuter fortfarande ett visst anseende bland anarkister i hela Ryssland på grund av de episka aspekterna av kampen i Ukraina. Men i själva verket har den bara lokal betydelse och lokalt värde.

3. De ”sovjetiska” anarkister som anser att de för närvarande har en plikt att arbeta med det bolsjevikiska kommunistiska partiet och även helt och fullt gå över till det. Många kamrater har verkligen gått med i partiet, utifrån uppfattningen att det för närvarande inte är tid för filosofiska invändningar, och att dess program var det enda praktiska och möjliga för att skydda oktoberrevolutionens landvinningar. Kamraterna i den anarkosyndikalistiska gruppen *Golos Truda* (Moskva och Petrograd) har, utan att gå med i partiet, i praktiken gjort gemensam sak med partiet och gått så långt som att godta arbetets militarisering (Grossman-Rosjtjin, slutet av 1919).

De erkänner, förvisso i ganska förvirrade termer, behovet av en revolutionär diktatur under övergångsperioden, men inte nödvändigheten av ett politiskt parti.

Samtidigt med denna grupp ska vi också nämna anarkist-universalisternas grupp, som nyligen bildats i Moskva, som accepterar centralisering med hela dess logik under en revolutionär period. ”I alla taktiska frågor”, sade en av dess militanter till mig 1920, ”är vi överens med bolsjevikerna”.⁵

Det obetydliga anarkistiska inflytandet, trots den roll som spelats av anarkistiska militanter i alla revolutionära strider, är, sammanfattningsvis, slående i hela Ryssland, med undantag för Ukraina. Det kan enligt min uppfattning förklaras av följande faktorer:

Först och främst av det faktum att bolsjevismen, i varje fall under den inledande fasen av förstörelse och strid, arbetar för framtida anarki, från vilken den anammat de principer som för närvarande kan tillämpas, för det andra av det faktum att bolsjevismen i stor utsträckning inte är något annat än det (oundvikliga) resultatet av de lagar som styr varje revolutions utveckling (så att det inte finns något utrymme för alternativa metoder) och slutligen, men i långt mindre utsträckning, bundenheten till en tradition hos anarkister som inte kunnat möta händelserna på ett praktiskt sätt. Inte ens i Ryssland har de flesta ännu intagit en klar ställning inför proletariats diktatur.

Centralisering och jakobinism

Revolutionen utvecklas således i kraft av stränga lagar vars konsekvenser inte är öppna för diskussion. Vi måste motverka och modifiera dem inom gränserna för vår förmåga, och vår kritik kan utövas på ett användbart sätt i den riktningen. Men en sådan kritik får inte låta oss förlora ur sikte att vi ofta har att göra med orubbliga nödvändigheter – att det är fråga om den inre logiken i varje revolution och att det skulle vara absurt att lägga skulden för vissa fakta (oavsett hur beklagliga de än är) på önskningsarna hos en grupp människor, en doktrin eller ett parti. Doktriner och partier formas inte av människor, det är revolutionen som formar dem. Det är enbart de som anpassar sig till revolutionens krav som beviljas skenet av att vara vuxna händelserna, de övriga slängs åt sidan eller krossas. Detta är utan tvivel orsaken till att anarkisterna, som är dåliga på att anpassa sig till nya omständigheter, i allmänhet har blåsts bort av stormen – och offrats, medan marxisterna, som är mer försiktiga realister, djärvt anpassade sig till stundens krav. Deras stora förtjänst, när de gjorde detta, var att aldrig förlora slutmålet ur sikte.

Undertryckande av så kallade fri- och rättigheter, en diktatur som om nödvändigt backas upp av terror, skapandet av en armé, centralisering av industrin, livsmedelsförsörjningen och administrationen (därmed statlig kontroll och byråkrati) för krigsändamål, och slutligen en diktatur utövad av *ett parti*. I denna skräckinjagande kedja av nödvändig-

⁵ I dag – juni 1921 – finns i det Moskva två anarkosyndikalistiska grupper som i grund och botten kan urskiljas som höger och vänster; likaså finns det två anarkist-universalistiska grupper.

heter finns det inte en enda länk som inte är rigoröst betingad av den föregående och som i sin tur inte betingar den följande.

I Ryssland mellan 1917 och 1920, precis som i Frankrike 1789–1797, var detta konsekvenserna av en revolutionär minoritets kamp på liv och död mot en reaktionär minoritet; konsekvenser – det gamla samhällets sönderfall, industrins kris, hungersnöden, sammanbrottet för de moraliska incitament som tyglat individualism och egoism, konflikten mellan entusiasm och fanatism – kort sagt, av det klasskrig, på hemmaplan och i internationell skala, som omvandlade hela landet till ett befäst läger där det i sista hand inte finns några andra lagar förutom krigslagar.

I en artikel med rubriken ”Anarkistisk kritik och revolutionens krav” har jag utförligt undersökt de viktigaste aspekterna av dessa frågor. Eftersom jag inte tror att det är nödvändigt att ytterligare utveckla argument som till stor del redan har behandlats på ett adekvat sätt, ska jag nöja mig med några få iakttagelser om centralisering och det kommunistiska partiets agerande.

Den anarkistiska traditionen är, av goda skäl, en decentraliserad tradition. Den bekämpar centralisering i det individuella initiativets namn. Den för fram federalism som ett alternativ. Allt gott och väl, så långt. Men kan vi idag nöja oss med traditionerna från Jurafederationen [fransk-schweizisk sektion av den första arbetarinternationalen, påverkad av Bakunin]. Bör vi inte snarare leta skillnader, tränga djupare, slå fast mer exakt? Det bör vi verkligen – och det är kanske inte så svårt. Den skadliga formen av centralisering, den som kväver initiativ, är den *auktoritära centraliseringen*. Det säger sig självt att även i det mest frihetliga kommunistiska samhället måste i varje fall vissa industrier (låt oss ta det som exempel) drivas på grundval av en enda plan, i enlighet med en övergripande bild och på grundval av noggrann statistik, osv. Det är ännu mer exakt att säga att industrin som helhet måste, utöver de miljontals hjärnor som ger den liv, ha *en enda hjärna*. Men funktionen hos detta *centrum* kommer att vara att leda utifrån en vetenskaplig och inte en auktoritär grund. det kommer att få genomslag eftersom det är det positiva resultatet av alla ansträngningar hos alla organ som är inblandade i produktionen och inte på grund av att det fruktas, det kommer att stimulera, upplysa, samordna och använda sig av initiativ från autonoma grupper och individer som det inte kommer att sträva efter att dominera med hjälp av tvång. Det som är skadligt i principen om centralisering som den uppfattas i dag är, kort sagt, den auktoritära andan. Om den andan tas bort återstår bara *samordning*. Framtiden kommer utan tvivel, om än inte utan stora strider, att eliminera den auktoritära andan, den sista lämnningen av utsugningen. För att sträva mot detta kan anarkisterna, under revolutionära perioder, inte längre förneka behovet av ett visst mått av centralisering, och ändå har de ett bidrag att lämna, ett bidrag som bara de kan lämna. Vad de måste säga är följande:

Centralisering, visst. Men inte av en auktoritär typ. Vi kan tvingas tillgripa den *av nödvändighet, men aldrig av princip*. Den enda formen av revolutionär organisering är: *fria sammanslutningar, federation, samordning*. Det utesluter inte centralisering av färdigheter och information; den utesluter bara centraliseringen av makt, det vill säga av godtycke, tvång, missbruk. Den måste utgå från massorna och inte skickas ner till dem för att kontrollera dem.

I detta avseende måste vi hoppas att de bittra erfarenheterna från Ryssland inte kommer att upprepas i mer kulturellt utvecklade länder, där massorna har större erfarenhet av organisation och självdisciplin. I Ryssland tvingades proletariats diktatur att använda en auktoritär centralisering som blev allt mer fullständig. Detta kan och bör vi beklaga. Tyvärr tror jag inte att det hade kunnat undvikas. Bristen på organisation, det ryska

folkets allmänt låga kulturnivå, bristen på aktiva, det stora antalet misstag och överdrifter, den oerhörda faran – allt detta tvingade revolutionen att i ökad utsträckning monopolisera makten i händerna på sina mest erfarna ledare. Vi har sett denna erfarenhet utvecklas inför våra egna ögon. De ”lokala autonoma maktorganen” begick så många misstag – och stundtals sådant som var värre – att överförandet av makten till huvudstaden framkallade en suck av lättnad.

Denna fråga är nära förbunden med den revolutionära organiseringen före och under perioden för de avgörande striderna. De synpunkter som framförs ovan är relevanta i sammanhanget. Men den historiska erfarenheten och logiken leder oss här till två slutsatser beträffande *oundvikligheten av jakobinism*. Utmärkta revolutionärer hävdar att ”proletariatets diktatur får inte bli ett partis diktatur”, och det är svårt att inte omedelbart hålla med dem, om vi avser hur det bör vara, det vill säga hur det *borde* vara. I en annan historisk konjunktur kommer kanske den revolutionära rörelsens olika ideologiska strömningar att uppnå en viss jämvikt, vilket givetvis är mycket önskvärt för det nya samhällets efterföljande utveckling. Men detta förefaller tveksamt. Det tycks nämligen som att en grupp av omständigheterna blir tvungen att tvinga sig på de andra och gå före dem, slå ner dem om det behövs, för att utöva en exklusiv diktatur. Detta var den erfarenhet som Bergets jakobiner gjorde när de först krossade Gironden och sedan Kommunen. Det var också bolsjevikernas erfarenhet när de först tvingades besegra i tur och ordning mensjevikerna, socialistrevolutionärerna och anarkisterna. Vilken annan organisation som helst – även om den varit frihetlig – hade blivit tvungen att göra samma sak i deras situation. Opposition, oavsett vad den är, blir i sådana stunder i praktiken en allierad till den yttre kontrarevolutionen, eftersom intoleransen förs till sin högsta nivå genom själva utvecklingen av den revolutionära psykologin.

I en del länder verkar det som om fackföreningarna – och därmed den revolutionära syndikalistiska minoriteten – är förutbestämda att spela en helt avgörande roll i de kommande revolutionära kriserna. Om de en dag tar över produktionsmedlen, måste de bryta de reformistiska elementens motstånd; och den minoritet som tar initiativet, den medvetna minoritet som leder rörelsen, kommer att tvingas organisera sig för att utöva en moralisk kontroll över själva fackföreningarna, för att rensa dem och omintetgöra alla sammansvärjningar: om minoriteten i fråga exempelvis är *frihetlig*, har den inget annat val än att kämpa (och den kommer inte alltid att kunna välja vilka medel som ska användas) mot de *auktoritära*s komplotter!!! De ryska kommunisterna drog sig för nödvändigheten att acceptera hela makten ända tills den dag då socialistrevolutionärernas vänster försökte gripa makten med våld (upproret i Moskva den 7–8 juli 1918) tvingade dem att göra det. Fram till den dagen hade båda partierna makten. Den 7 juli 1918 inledde socialistrevolutionärerna en resning, tog över post- och telegrafstationer för att låta landet veta att de ”hädanefter skulle regera på egen hand”; kanoner avfyrades mot Kreml, där folkkommissarierna höll till. De besegrades och sedan var det bolsjevikerna som regerade ensamma. Det är ytterst tveksamt huruvida partier och grupper i andra länder, under liknande omständigheter, bättre ska kunna motstå frestelsen att på egen hand kontrollera händelserna, och således uppträda mer återhållsamt. Vem skulle inte kunna riskera allt för att helt förverkliga sina ideal? Bildandet av ett jakobinskt parti och diktaturens exklusivitet förefaller därför inte oundvikliga; allt beror på de idéer som inspirerar det, de människor som tillämpar dessa idéer och hur verklig massornas kontroll är.

Historiens skoningslösa logik tycks hittills inte ha lämnat mycket utrymme för den frihetliga andan i revolutionerna. Det beror på att mänsklig frihet, vilket är produkten av kultur och en höjning av medvetenheten, inte kan upprättas med våld; men revolutionen

är just nödvändig för att – med vapenmakt – från den gamla världen av förtryck och utsugning vinna möjligheten till en utveckling som förhoppningsvis kommer att vara fredlig och som kommer att leda till spontan ordning, den fria föreningen av fria arbetare, anarki.

Därför är det så mycket viktigare att under alla dessa strider bevara den *frihetliga andan*. Och i detta avseende kan vi nära stora förhoppningar. De länder som nu står på tur att slå in på den revolutionära vägen kommer inte längre att behöva frukta den ryska revolutionens långvariga prövningar, angrepp från två imperialistiska stater, som pågick i årtal, en blockad och all misär som skapas; från första stund kommer de att ha en mäktig allierad i den ryska revolutionen, som på deras vägnar tagit de första och svåraste stegen.

Revolutionen är en uppoffring för framtiden

Detta är sannerligen ”beska sanningar”. Men sådana är revolutionernas verklighet. Det är verkligen alltför enkelt att beteckna sig som revolutionär utan att bemöda sig att studera de historiska erfarenheterna från mer än ett århundrade. I synnerhet för en anarkist har revolutionernas skådespel inte längre något idylliskt över sig.

Till allt som är fruktansvärt i ord som ”inbördeskrig”, ”diktatur”, ”intolerans” och ”terror” måste frigörandet av anti-sociala instinkter, det nästan fullständiga upphörandet av vetenskaplig och konstnärlig produktion, en uppenbar tillbakagång för moralen, missgrepp av alla slag, och tänk bara på offren, offer som är för många för att räkna.

Men andra har sagt det före oss: ju våldsammare stormen är, desto kortvarigare blir den. Hur många är offren för den sociala fred som finns under kapitalismen? Genom fattigdom, sociala sjukdomar (tuberkulos, syfilis, alkoholism, kriminalitet, prostitution), ekonomiska och moraliska kriser, hur många liv offerar den inte varje dag (omärkligt, eftersom vi är så vana vid att leva i en förgiftad atmosfär) för de rikas dominans? Och krigen, en oundviklig följd av kapitalismen, hur många offer kräver de? Bara enstaka dagars slakt i det krig vi nyss genomlevt kan ha kostat mänskligheten fler liv än vad som förlorades genom tre års revolution i ett land med 140 miljoner invånare.

Varje revolution är ett samtids offer för framtiden. Det som står på spel är mänsklighetens framtid. Denna uppoffring, som framtvings av den tidigare ekonomiska och psykologiska utvecklingen, är villkor för framtida framåtskridande. Och det skulle vara helt korrekt att säga att den inte ökar på det totala antalet offer för vad som betecknas som ordning, för vad som i realiteten handlar om de konservativa krafternas dominans, som är både hycklande och våldsam. För ingen av de som stupar på revolutionens väg – ingen, förutom ett privilegierat fåtal som tillhör den härskande klassen – skulle ha besparats fattigdom, krig och den kapitalistiska ordningens olyckor.

Faran av statsocialism

Av det som redan sagts, är det en slutsats som sticker ut. Revolutionen leder obevekligt till statsocialism (statskapitalism).

Trots att Rysslands bolsjevikiska kommunister var bestämda motståndare till statsmakten, har de ändå fattat sitt beslut i denna situation. De grundar en stat. De har en armé, ett polisväsende, ett rättssystem, diplomattjänst och ambassadörer. Och de letar efter det mest effektiva sättet att utplåna staten. Den kommunistiska planen går ut på att den snabbt ska *vittra bort*. Denna klara medvetenhet om målet, som bevarats under varierande anpassningar till kampens skiftande aspekter, tyder på *styrka* och *vilja*.

Men det tvingar oss att ställa den viktigaste frågan. Kan staten dö en naturlig död och ersättas med en fri förening av producenter? Lenin hävdar det (*Staten och revolutionen*), Bucharin försöker visa det (*Kommunismens ABCD*) genom att visa hur sovjetregimens normala sätt att fungera gradvis avskaffar den gamla tvångsapparaten som är känd som staten genom att vädja till massornas energi. Det fullständiga genomförandet av det bolsjevikiska kommunistiska programmet skulle leda oss till frihetlig kommunism, till anarki.

Statskommunismens fara – även när den skapats och genomförs med ett sådant program – är att staten kan envisas med att överleva. Om vi arbetar utifrån den historiska metoden verkar detta faktiskt sannolikt. Vi har aldrig någonsin sett en auktoritet *avskaffas frivilligt*. Den socialistiska staten, som blivit allsmäktig genom sammanslagningen av politisk och ekonomisk makt, betjänas av en byråkrati som inte kommer att tveka att förse sig själv med privilegier och att försvara dem, kommer inte att försvinna av sig själv. De intressen som samlats kring den kommer att bli för starka. Kommunisterna kan, för att kunna rycka upp den med rötterna och utplåna den, själva komma att tvingas till en djupgående revolutionär verksamhet som kommer att bli både långvarig och svår. Varje revolutionär regering är till sin natur konservativ och följaktligen reaktionär. Makt har ett skadligt inflytande på dem som utövar den, vilket ofta kommer till uttryck i bedrövliga yrkesmässiga deformationer. Den utöver oemotståndlig lockelse på profitörer, karriärpolitiker, medfött auktoritära (ett slags utsugare på psykologisk nivå) och skurkar. Denna mobb av i grunden kontrarevolutionära element utesluter automatiskt fria andar, stolta och enkla karaktärer, personer som äcklas av intriger och karriärism från makten. Denna korruption av makten kunde iakttagas i Frankrike under direktoratet och konsulatet.* Ryska militanter vet hur svårt det är att kämpa mot den.

Den utgör, kort sagt, revolutionens stora inre fara. Statskommunismen, som har odisputabla fördelar gentemot den kapitalistiska produktionens kaos, skulle löpa risken att förstelnas på samma sätt, om inte kommunisterna vidtar försiktighetsåtgärder. Nu är en del bland kommunisterna temperamentsmässigt benägna att underskatta faran, andra låter sig förföras av maktens fördelar. Det kommer att vara de frihetliga kommunisternas uppgift att genom sin kritik och sitt agerande påminna om att arbetarstaten till varje pris måste hindras från att stelna.

Det viktiga är att den kommunistiska staten direkt efter revolutionen måste fylla sin uppgift, vilket är att tillförsäkra alla medborgare maximal välfärd och fritid. Genom att undertrycka de rikas lättja och snyltande, genom att rationellt omorganisera produktionen och distributionen av varor – under massornas särdeles stränga kontroll – kommer det att bli relativt enkelt att uppnå detta resultat. Välståndet och fritiden är villkor för frihet och frihetlig skolning. Och på det sättet kommer statskommunismen, även om den avviker från sin revolutionära och progressiva inriktning, inte desto mindre att ha förverkligat de nödvändiga villkoren för en efterföljande utveckling som kommer att göra det möjligt att krossa den och ersätta den med en statslös kommunism, producenternas fria förening.

Staten och produktionen

När det gäller den gamla frågan om statlig kontroll, som så ofta varit omstridd mellan socialister och anarkister, leder oss erfarenheterna av den sociala revolutionen i Ryssland till en tvåfaldig slutsats: för det första nödvändigheten av att ta över staten, en

* Direktoratet (1795–1799) och konsulatet (1799–1804) kallades de regeringar som styrde Frankrike mellan jakobinernas fall och Napoleons kejsardöme. ö.a

kraftfull apparat för tvång, och för det andra nödvändigheten att försvara oss själva mot den, att oförtröttligt arbeta för att den utplånas, kanske till priset av en lång och mödosam strid.

Fyra år har redan förflutit sedan den moderna tidens stora revolution. Det tycks mig i dag möjligt, åtminstone approximativt, att formulera en ny slutsats om statens roll och uppdrag som verktyg för den revolutionära diktaturen i en övergångsperiod.

Det skulle vara ett misstag att tillskriva bildandet av en arbetar- och bondestat i Ryssland någon medveten avsikt från marxistiska jakobiner – även om marxistiska idéer om centralisering och den jakobinska anda som utformats i striden mellan partier inte alls är främmande för den. Men för mig framstår det som helt uppenbart att varje annan revolutionär tendens eller gruppering under samma historiska villkor skulle ha agerat på ett liknande sätt som de ryska bolsjevikerna. Bildandet av Röda armén, övergången från frivillig till obligatorisk militärtjänst, upprättande av domstolar, centralisering av administrationen – de var alla beklagliga men oundvikliga anordningar för att föra krig mot den yttre och inre fienden (den senare tog sig många former, eftersom hunger, okunskap och misstag också är inre fiender); även om man vore frihetlig, kvarstod uppgiften att kämpa mot moderna arméer utan att ha en egen modern armé. Funktionen skapar organet: armén är en produkt av kriget. Disciplin, centraliserat befäl, även ett enda kommando som täcker flera fronter, centralisering av den ofantliga apparaten för försörjning, undsättning och transporter bakom stridslinjerna – därefter förstatligande, militarisering av krigsindustrier, vilket i modern krigföring innebär nästan alla industrier; allt hänger samman och är strängt nödvändigt på detta område. Mot den inre fienden dessutom en apparat för kontroll, tvång och terror, över vilken, vare sig vi vill det eller inte, det alltid finns klassrättvisans revolutionära tribunal och bödel (när allt kommer omkring är inte vår revolutionära rättvisa vackrare än *deras!*). Här har vi de två ansiktena hos den revolutionära staten, instrumentet för en klass dominans över en annan, som under dessa omständigheter vänds mot bourgeoisins klass *för att utplåna den* som klass.

I allt detta är statens roll mycket tydlig: att döda. Döda den yttre fienden, genom att föra krig. Döda den inre fienden genom repression, domslut och bedriva terror. Staten är ett vapen, ett dödens verktyg, *en dödsmaskin*.

Därför är den oförmögen att styra produktionen. För att döda och tvinga män att låta sig dödas krävs tvång, hårdhet, våld som krossar massor och individer, våld som krossar medvetandet. För att producera – och i synnerhet för att producera under stora kriser, under tider av moralisk förvirring, umbäranden och faror, behöver vi i stället intresse, initiativ, hängivenhet (eller åtminstone god vilja) och producentens frivilliga självdisciplin. Användandet av tvångsmetoder i produktionen, försöken till militarisering av arbetet i Ryssland (1919-1920) har, tror jag, tillräckligt visat att de bara kunde användas som utväg under de svåraste tiderna, men att de inte under några omständigheter kan bidra till en varaktig förbättring av produktionen.

En av det röda Rysslands olyckor har just varit att man inte kunnat undvika det nästan fullständiga förstatligandet av produktionen. Det bolsjevikiska kommunistiska partiets program anger att produktionen ska överföras till fackföreningarna. Men vid tiden för oktoberrevolutionen fanns det knappast några syndikalister i Ryssland och det fanns inga organisationer av producenter som skulle kunna ta över produktionen. Av nödvändighet tvingades staten, som bedrev det väpnade försvaret av revolutionen, att ta över industrin – och inte utan att som stöd åberopa en rad goda skäl. En alldeles specifik ideologi kom att följa ur denna omständighet, och som ett resultat blev produktionen

mycket lidande. Det är därför inte svårt att förstå att hela det kommunistiska Ryssland, under hösten och vintern 1920, visade ett passionerat intresse för debatten om fackföreningarnas roll i produktionen. Alla tendenser och alla ledare för revolutionen var faktiskt överens i sin önskan att se denna roll som väsentlig, men fackföreningarnas embryonala tillstånd, bristen på aktivister i ett proletariat som var fullständigt utmattat av inbördeskriget och vars energi i hög grad hade absorberats av partiet, medgav inte ett slutgiltigt svar på frågan.

Förvirringen mellan inre och yttre försvar av revolutionen och produktionens organisering, vilken var en följd av att den kreativa apparaten (industrin) underordnades den destruktiva och tvångsinriktade (staten), tycks mig i dag vara lika allvarlig på idéernas område som i den faktiska verkligheten.

Den går inte att undvika helt och hållet. I en period av revolution är det ibland mycket viktigare att döda än att producera. Under alla perioder producerar människor för att kunna leva. När en revolution genomförs upphör de mer eller mindre att producera för att kunna strida. Det ligger därför i sakernas logik att den revolutionära staten ska ha en stark tendens att underordna allt under sig själv. Idealet skulle dock vara att produktionssystemet slits ur händerna på de besuttna klasserna och ges till producenterna, som således blir den enda tyngdpunkt som underordnar apparaten för försvar under sig och kräver lydnad av den. Men verkligheten kommer alltid att bli en kompromiss mellan idealet och det nödvändiga.

I andra länder än Ryssland, där det redan finns en etablerad industriell grundval, tillsammans med ett stort yrkeskunnigt proletariat, som är kraftfullt organiserat och sedan länge av facklig kamp förberett för exproprieringen av de besuttna klasserna, kommer producenternas organisationer, fackföreningarna, utan tvivel att spela en nyckelroll i revolutionen. Även om de misslyckas med att spela den rollen helt och fullt, kommer de säkert under lång tid att delta i proletariats diktatur. Den enda teoretiska föreställning som, enligt min uppfattning, bör formuleras nu är att det kommer att bli nödvändigt, för att undvika de smärtsammaste och farligaste misstagen, att etablera en mycket klar uppfattning om statens historiska uppdrag, och att inte blanda ihop två olika saker som är helt olika, även om de vid vissa tidpunkter kan vara nära förbundna, nämligen krig och produktion. Producenterna kan föra krig, och detta är vad som händer i det sociala kriget: armén, polisen och byråkratierna som de upprätthåller kan varken producera eller effektivt garantera att produktionen äger rum.

Jag erkänner otillräckligheten i denna insikt, bland många andra. När de övergripande lärdomarna av den ryska revolutionen summeras, är jag säker på att relationerna mellan staten och produktionen kommer att studeras utförligt – och att slutsatsen knappast kommer att bli till förmån för produktionens förstatligande. Framtidens revolutionära slagord bör, tror jag, snarare bli: Produktionen åt producenterna, det vill säga åt fackföreningarna.

Från en annan utgångspunkt kommer vi dessutom att finna oss konfronterade med statlig kontroll inom produktionens organisationer. Med sina byråkratiska och administrativa vanor, med sin kår av ombudsmän och sin egen rättspraxis, kan en fackförening som CGT mycket väl själv bli ett slags stat i verklig mening. Det är ett komplicerat problem. Men även med denna fruktansvärda deformation skulle en facklig konfederation vara bättre utrustad för att organisera produktionen än bourgeoisie's politiska och militära mekanismer, som den blivit berövad och som vänts mot den.

Anarkismen har i hög grad bekräftats

Så snart det blir möjligt för revolutionärer att kasta ett öga på den väg som de hittills tillryggalagt och göra ett bokslut över kampen, kommer alla kritiskt sinnade att tvingas acceptera vissa slutsatser som redan är välkända för anarkister. Redan idag finns det några som förefaller stå utom allt tvivel. De är:

- Auktoritetens dödligt skadliga karaktär.
- Den statliga kontrollens och den auktoritära centraliseringens skadliga karaktär.

(Dessa är orsaken till det tveklöst oundvikliga och nödvändiga onda som uppstår i en period med social omvandling; det onda som vi, i mycket stor utsträckning, måste lära oss att acceptera, men som inte desto mindre är ont, något som inte får glömmas.)

Det kan konstateras att vi här, helt enkelt, har en vederläggning i praktiken av auktoritetens princip, det vill säga en av den anarkistiska filosofins grundläggande postulat.

Den revolutionära rörelsen sätts aldrig mer på prov än av maktens erövring. Från själva den dag efter att den ägt rum, kan ingen som noga observerar saker och ting förneka att utövandet av auktoritet är den värsta orsaken till ekonomisk och psykologisk korruption, oavsett om det rör sig om partier, grupper eller individer.

Ekonomisk korruption: eftersom innehavet av makt i sig är ett privilegium, som omedelbart skapar talrika kategorier av privilegierade personer. Den uppmuntrar offrandet av ekonomiska hänsyn för politiska hänsyn (bevarandet och stärkandet av makten). Detta kan i sin tur leda till de mest oönskade konsekvenser.

Psykologisk korruption: eftersom auktoritet skapar en yrkesmässig deformation hos vem som än utövar den, något som sker desto snabbare och mer accentuerat om det handlar om någon som är mindre beslutsam, med ett sätt att tänka som är mindre kultiverat och frihetligt. Hos den som befäller framkallar den arrogans, nedlåtenhet mot andras personlighet och, i tider av socialt krig, brutalitet och allmänt förakt för människoliv; hos den som måste lyda skapar den underdånighet, hyckleri, oärlighet eller, i bästa fall – med hänsyn till alla faktorer! – beteendet hos en robot. På det sättet korrumpierar auktoritet. Jag vågar drista mig att påstå att praktiskt taget ingen undkommer dess depraverande följder. Det är därför som jag tror att jag kan slå fast det som axiomatiskt att *utövningen av makt är en av de skadligaste formerna av människans exploatering av människan*. För var och en som utför någon annans vilja exploateras av någon annan. Och i en sådan sak är bruk oskiljaktigt från missbruk. Man kan inte säga var det ena börjar och det andra slutar. I det vardagliga agerandet under en revolution är auktoritet i allmänhet utövandet av godtycklig makt och övergrepp, stora som små, blir så talrika att det skulle vara barnsligt att försöka se och bedöma dem i isolering. Det är en förfärlig och hjärtslitande syn att se hur utövandet av makt, även när det är kortvarigt, även om det har minimal utsträckning, kan förvandla vem som helst till en liten tyrann. Besattheten i att befälla, föreskriva, påbjuda, beordra och spela översittare, speciellt när det vinner över de okultiverade massorna, har varit en av de främsta orsakerna till den ryska revolutionens grymheter och misstag. Detta är dessutom en mycket gammal lärdom. Det är bara nödvändigt att läsa om historien om den jakobinska diktaturen, vilken i detta avseende är mer lärorik än den nuvarande revolutionens historia. För att visa det behöver man bara namnge några av konventets prokonsuler.*

* Revolutionär församling som styrde Frankrike 1792–95. ö.a

Detta är inte rätt tid för att komma med en alltför lättvindig kritik av statssocialism och auktoritär centralisering som, genom att förlama initiativförmågan, slösar bort en enorm mängd energi och skapar stagnation. Den nuvarande erfarenheten av det revolutionära Ryssland avslöjar en energisk och innovativ minoritet som är tvingad att kompensera för den bristande utbildningen hos efterblivna massor genom att använda tvång. I denna situation är det sannolikt att ingen annan minoritet, ingen minoritet som vägleds av olika principer, ingen annan minoritet, inte heller någon vägled av andra principer, ha kunnat handla annorlunda, och ingen annan skulle ha klarat det bättre. Men av dess enorma ansträngningar kan vi redan dra en slutsats: nämligen att de som utövar makt i själva verket bara kan åstadkomma mycket litet med hjälp av makt. Sovjetrysslands framgångar (militära segrar, moraliska segrar och även relativa ekonomiska segrar, eftersom man trots allt har lyckats överleva) har mycket lite att göra med auktoritet. Mycket har åstadkommit trots den, och även när tvång har spelat en roll uppnåddes nästan allt bara som resultat av revolutionär idealism, genom att nya krafter agerade och genom en mängd sociala faktorer där tvång har mycket lite med saken att göra. Tvång visar sig tvärtom ibland vara praktiskt taget verkningslöst. Det dödsstraff som används för att bekämpa banditväsendet har till denna dag inte lyckats få bukt med det. Sovjetstaten bevaras inte av sin tvångsapparat, utan av sin apparat för agitation och propaganda och framför allt av att det är det mest grundläggande uttrycket för proletära intressen.

Jag anser att våld är nödvändigt för att reda ut historiska situationer och genomföra en utveckling som blockerats av förlegade institutioner. Det slår sönder de skadliga krafterna från ett förflutet som överlevt sin användbarhet. Det dödar. Och öppnar således omfattande nya möjligheter för livet. Men det skapar ingenting; det är oförmöget att ge liv åt en ny idé eller något kreativt. Och det som är farligt är att det föder en stor illusion. Människor är nämligen benägna att nära illusioner om sin egen förmåga och tro att de kan bygga upp med samma segerrika djärvhet som de använde för att riva ned.

Men så är inte fallet. Det nya samhället kan bara byggas genom kunskaper, organisatoriskt sinne och det oupphörliga främjandet av massornas och individernas medvetenhet. Röda arméns vapen och bajonetter, de dekret och tvångsåtgärder som införts av proletariatets diktatur – kommer att döda den gamla regimen och försvara det nya kommunistiska samhället mot försök att strypa det, men sedan måste de ge plats åt utbildning, propaganda, massornas initiativ och de ledande krafternas organisationsförmåga.

Anarkisternas roll i den kommunistiska rörelsen

Inom den revolutionära rörelsen företräder anarkisterna frihetens anda, det kritiska sinnet, individualismen, den ändlösa strävan – eller kort sagt ett temperament och ett sätt att närma sig livet.

De är utan tvekan revolutionärer.

Är det möjligt för dem, när de konfronteras med erfarenheterna från en samtida revolution, att bevara den gamla utopismens ståndpunkt? Kan de fortsätta att begränsa sig till att föra fram de gamla liberala idéerna – som även bourgeoisien ger en hycklande läpparnas bekännelse – till sin logiska slutsats?

Nej.

Och detta ”nej” är inte bara min egen uppfattning. På dessa frågor svarar de senaste årens erfarenheter följande:

Om anarkisterna misslyckas med att inta en klar och distinkt hållning till revolutionen, och det innebär alla revolutionens nödvändigheter, om de inte tveklöst och överallt sluter upp kring revolutionen, oavsett vilka uppoffringar detta må påtvinga dem (och jag är väl medveten om att principiella eftergifter inför en hård verklighet är mycket stora uppoffringar), kommer de att bli värdelösa. De kommer inte att spela någon roll. En del kommer att begränsa sig till att svansa efter de mer beslutsamma kommunisterna på kortare eller längre avstånd. De andra – tyvärr! för sådan är ödets ironi – kommer att finna att de följer reaktionen i fotspåren.⁶

De kommer inte att kunna fullgöra sin uppgift och utöva något inflytande så vida de inte, som revolutionärer, accepterar sin roll utan att dölja för sig själva en enda konsekvens av deras hållning.

Om de slår in på denna kurs, kommer de att bli kommunister, som under den revolutionära kampens avgörande strider med nödvändighet kommer att agera som alla sanna kommunister och hand i hand med dem. Men till skillnad från många andra, kommer de under dessa strider sträva efter att bevara frihetens anda, vilket kommer att ge dem en mer kritisk anda och tydligare medvetenhet om sina långsiktiga mål. Inom den kommunistiska rörelsen kommer deras klarsynthet att göra dem till fiender till de ambitiösa, de spirande politiska karriärsterna och kommissarierna, formalister, partidogmatiker och intriganter. De kommer med andra ord att med själva sin närvaro i organisationerna ge ett betydande bidrag till att driva ut dem som bara är ute efter egen vinning.

I taktiska och teoretiska frågor kommer deras roll vara att bekämpa maktens illusioner, att förutse och förhindra förstelningen av arbetarstaten som den framträtt ur krig och revolution, att alltid och överallt uppmuntra enskildas och massornas initiativ, att påminna dem som kanske glömmer det att diktaturen är ett vapen, ett medel, en nödlösning, *ett nödvändigt ont* – men aldrig någonsin ett mål eller slutmål.

Trycket från reaktionen som sannolikt är vad man har mest att frukta efter en segerrik revolution, är *reaktion i sitt beteende*, något som kommer till uttryck nästan omärkligt genom en process där en del militanter absorberas av borgerliga beteenden, när de definitivt korrumpas av makten, genom en instinktiv återgång till gamla rutiner, särskilt de som har med privatlivet att göra. Anarkistisk filosofi, som vädjar till individen, ålägger dem attityder i privatlivet och det inre livet, föreslår en moral, vilket marxismen, en teori om klasskamp, inte gör i samma utsträckning. Beväpnade med den fria granskningens anda kommer militanter som ser anarkismen med några av de franska kamraternas väl valda uttryck som ”ett individuellt sätt att leva och att handla”, som är mer befriade än andra från borgerliga fördomar när det gäller familj, heder, egendom, kärlek och att bry sig om ”vad folk ska säga” och ”vad som förväntas” och, att stå emot reaktionen i beteendet med sitt sunda förnuft och sitt mod i att föregå med gott exempel. Medan andra blir officerare, funktionärer, domare och ibland ansluter sig till den privilegierade eliten, kommer de att helt enkelt förbli människor, fria arbetare, som på ett stoiskt vis kan utföra alla de uppdrag som krävs för att plöja upp den gamla jorden, men som aldrig kommer att låta sig berusas av retorik eller framgång, eller lockelsen i en lönsam karriär.

⁶ Olyckligtvis är detta inte bara en möjlighet, det är redan ett faktum. (I herr Jouhauxs *La Bataille* har Christian Cornelissen och Jean Grave skrivit artiklar om Sovjetryssland som varken Albert Thomas eller Kautsky skulle ha tagit avstånd från. I *France Libre*, socialpatrioternas tidning som marskalk Pilsudski uppskattar så mycket, skrev Charles Malato nyligen en liknande artikel med rubriken ”Om en ny religion”. Och det finns andra exempel (1920).

Kommer de verkligen att gå med i de kommunistiska organisationerna, eller kommer de att organisera sig vid sidan av dem för att vänskapligt samarbeta med dem mot den gemensamma fienden? Jag tänker inte ens ställa den frågan, vilken tycks mig vara en sekundär fråga. Omständigheterna kommer att avgöra. I praktiken är det bara inskränktheten hos dem som anser alla åsikter som skiljer sig från deras egna som skadliga, som kan hindra överenskommelser mellan alla revolutionärer för gemensamt agerande. Det väsentliga för anarkisterna är att de inte bör tillhöra den gruppen.

Framtiden

När revolutionen är framgångsrik och landet lever i fred kommer proletariatets diktatur och staten att försvinna och i och med att samhället organiserar sig mer medvetet, kommer en del med säkerhet att känna sig nöjda. Ändå är det nödvändigt att ständigt gå framåt, för alltid oupphörligt. Mot vad?

”Mot högre materiell välfärd”, kommer massorna att svara, inte utan goda skäl. Men vid denna knutpunkt kommer anarkisternas roll att vara avgörande. Inom alla områden av social verksamhet kommer det att falla på dem att ge sitt svar på denna fråga:

”Mot ökad frihet. Mot den fullaste utvecklingen av den mänskliga personligheten.”

Konservativa eller reaktionära tendenser kommer då också att uppträda. Då, som nu, kommer det att finnas gott om kälkborgare. Enfald, snäv egoism och fåfänga kommer att fortsätta sin aktivitet som de alltid gjort. Auktoriteten kommer att kämpa för att överleva och därmed blockera vägen till det sanna livet.

Därför kommer vi att behöva anarkister för att kunna gå framåt, att stimulera den ändlösa strävan hos de bästa och de modigaste, för att garantera försvaret av individen mot olika intoleranta eller tyranniska kollektiv, för att i uppträdande och tanke fullfölja den oändliga revolutionära handling som alstrar alla framsteg för mänskligheten.

Victor Serge

PETROGRAD, JULI-AUGUSTI 1920

Översättning: Björn-Erik Rosin, bearbetning Per-Olof Mattson